PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

O‘QUVCHILARNI HAR TOMONLAMA RIVOJLANTIRISHDA SINF BOSHQARUVINING ROLI

Shodmonova Marjona Shavkat qizi
Shodmonovaamarjona@gmail.com

Yorxonova Zarina Botirovna
Yorxonovazarina@gmail.com

Mengnazarova Feruza Akmalovna
feruzamengnazarova@gmail.com

https://doi.org/10.5281/zenodo.24160621

Annotatsiya. Mazkur tezisda o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirishda sinf boshqaruvining ahamiyati, pedagogik jarayonni samarali tashkil etish usullari hamda o‘qituvchining sinf jamoasini shakllantirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, o‘quvchilarning intellektual, ma’naviy, ijtimoiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda qulay ta’lim muhitining ahamiyati tahlil qilingan.
Kalit so‘zlar: sinf boshqaruvi, o‘quvchi shaxsiyati, ta’lim-tarbiya, pedagogik mahorat, sinf jamoasi, motivatsiya, individual yondashuv, ma’naviy rivojlanish.

Annotation. This paper examines the importance of classroom management in the comprehensive development of students, methods of organizing the pedagogical process effectively, and the teacher’s role in forming the class community. It also analyzes the significance of a favorable educational environment in developing students’ intellectual, spiritual, social and creative potential.
Keywords: classroom management, student personality, education and upbringing, pedagogical skill, class community, motivation, individual approach, spiritual development.

Аннотация. В данных тезисах освещены значение управления классом во всестороннем развитии учащихся, способы эффективной организации педагогического процесса, а также роль учителя в формировании классного коллектива. Также проанализировано значение благоприятной образовательной среды в развитии интеллектуального, духовного, социального и творческого потенциала учащихся.
Ключевые слова: управление классом, личность учащегося, обучение и воспитание, педагогическое мастерство, классный коллектив, мотивация, индивидуальный подход, духовное развитие.

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimining asosiy maqsadi nafaqat bilimli, balki mustaqil fikrlaydigan, ijodkor, ma’naviy yetuk va ijtimoiy faol shaxslarni tarbiyalashdan iborat. Ushbu maqsadga erishishda sinf boshqaruvi muhim pedagogik omillardan biri hisoblanadi. Sinf boshqaruvi o‘qituvchining o‘quv jarayonini rejalashtirishi, o‘quvchilar faoliyatini muvofiqlashtirishi, intizomni ta’minlashi hamda sog‘lom psixologik muhit yaratishini o‘z ichiga oladi. Sinfni samarali boshqarish o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning o‘zaro munosabatlarini yaxshilash va individual

qobiliyatlarini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi. Shu sababli sinf boshqaruvini to‘g‘ri tashkil etish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biridir.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotning metodologik asosini pedagogika, psixologiya va tarbiya nazariyasi fanlariga oid fundamental g‘oyalar, shuningdek, ma’naviy-ma’rifiy tarbiyaning nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganuvchi yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqotda ilmiylik, tizimlilik, izchillik va amaliy samaradorlik kabi metodologik tamoyillar asos sifatida qabul qilindi. Tadqiqot quyidagi metodlar orqali olib borildi:

- **Tahlil va umumlashtirish metodi** – mavzuga oid ilmiy, nazariy va uslubiy adabiyotlar, qonun hujjatlari, Prezident farmonlari, dasturlar va amaliy tajribalar o‘rganildi hamda tahlil qilindi.
- **Kuzatuv metodi** – boshlang‘ich sinflarda o‘quv jarayoni va o‘qituvchi faoliyatini kuzatish orqali sinfni boshqarish hamda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish jarayoni o‘rganildi.
- **So‘rovnoma va suhbat metodi** – amaldagi boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, metodistlar va ota-onalar o‘rtasida so‘rovnomalar o‘tkazildi hamda chuqurlashtirilgan suhbatlar orqali ularning fikr va tajribalari tahlil qilindi.
- **Eksperiment elementi bo‘lgan amaliy faoliyat metodi** – bir nechta boshlang‘ich sinflarda ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar namunaviy tarzda tashkil etildi va ularning o‘quvchilarga ta’siri o‘rganildi.
- **Taqqoslash va diagnostika metodi** – o‘quvchilarning sinfdagi faoliyati, ijtimoiy faollik darajasi va shaxsiy fazilatlari turli sinf guruhlari kesimida taqqoslandi.

Asosiy qism

Sinf boshqaruvi ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim omil bo‘lib, o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. O‘qituvchi sinfda o‘zaro hurmat, hamkorlik, mas’uliyat va adolat tamoyillariga asoslangan muhitni shakllantirishi lozim. Bunday muhitda har bir o‘quvchi o‘z fikrini erkin ifoda etish, tashabbus ko‘rsatish va o‘z imkoniyatlarini namoyon qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Samarali sinf boshqaruvi, avvalo, o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi. Chunki har bir o‘quvchining qiziqishi, qobiliyati, bilim darajasi va dunyoqarashi bir-biridan farq qiladi. O‘qituvchi ushbu jihatlarni inobatga olgan holda ta’lim metodlarini tanlashi, o‘quvchilarga individual yondashishi va ularning rivojlanishini muntazam kuzatib borishi zarur.

Agar sinfda bilim darajasi turlicha bo‘lgan o‘quvchilar bo‘lsa, o‘qituvchi sinfni quyidagi usullar orqali samarali boshqarishi mumkin:

- **Differensial yondashuv.** Darsda o‘quvchilarning materialni o‘zlashtirish darajasiga qarab guruhlarga bo‘lingan topshiriqlar beriladi. Masalan, o‘quvchilar kuchli va yordamga muhtoj guruhlarga ajratilib, har bir guruhning bilim darajasiga mos topshiriqlar tayyorlanadi.
- **O‘zaro o‘rgatish.** Kuchli o‘quvchilarga yordamga muhtoj o‘quvchilarning murabbiyi bo‘lish tavsiya etiladi. Bu nafaqat yordamga muhtoj o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlaydi, balki kuchli o‘quvchilarning bilimlarini ham mustahkamlaydi.

Sinf boshqaruvida interfaol metodlardan foydalanish ham alohida ahamiyat kasb etadi. Guruhli ishlash, munozara, muammoli vaziyatlarni hal qilish, loyiha faoliyati va ijodiy topshiriqlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, muloqot qilish hamda hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, mazkur metodlar o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularni ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi.

O‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirishda sinf rahbarining tarbiyaviy faoliyati ham muhim o‘rin tutadi. Sinfda tashkil etiladigan ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, kitobxonlik mashg‘ulotlari, jamoaviy loyihalar va ijtimoiy faoliyatlar o‘quvchilarda vatanparvarlik, insonparvarlik, mas’uliyat,

bag‘rikenglik kabi fazilatlarni shakllantiradi. O‘qituvchining shaxsiy namunasi esa tarbiyaviy jarayonning ta’sirchanligini yanada oshiradi.

Shuningdek, o‘qituvchi o‘quvchilar bilan yakdil fikr va maqsadlarni shakllantirishi muhim. Buning uchun quyidagilarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

- umumiy maqsadlarni sinf devorlariga joylashtirish va “o‘sish uchun fikrlash” usulidan foydalanish – bu maqsadga erishgunga qadar doimiy mehnat qilish va yaxshiroq bo‘lishga intilishni anglatadi;
- o‘quvchilarni rag‘batlantirish;
- o‘quvchilarni ta’lim jarayonining barcha bosqichlarida baholash;
- o‘qituvchining sinf madaniyatini shakllantiruvchi sifatidagi rolini kuchaytirish;
- sinfda ijobiy an’analar, marosim va bayramlarni joriy etish.

Bundan tashqari, sinf boshqaruvida ota-onalar bilan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga ega. Oila va maktab o‘rtasidagi uzviy aloqa o‘quvchining ta’limiy va tarbiyaviy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ota-onalar bilan muntazam muloqot qilish, o‘quvchilarning yutuq va muammolarini birgalikda muhokama etish ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirishda sinf boshqaruvi muhim pedagogik ahamiyatga ega. To‘g‘ri tashkil etilgan sinf boshqaruvi o‘quvchilarning intellektual salohiyati, ijodiy qobiliyati, ma’naviy dunyosi va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O‘qituvchining pedagogik mahorati, individual yondashuvi, samarali metodlardan foydalanishi hamda sog‘lom psixologik muhit yaratishi ta’lim sifatini oshirishning asosiy shartlaridan hisoblanadi. Shunday ekan, sinf boshqaruvini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish barkamol, mustaqil fikrlovchi va jamiyatda o‘z o‘rnini topa oladigan yosh avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Sinf boshqaruvi nima va u nima uchun muhim? – QNEX.UZ.
2. Gulbahor E., Mahfuza B. Boshlang‘ich sinfni boshqarish va o‘quvchilar o‘rtasida turli ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarni tashkil etish. – Zenodo.
3. Sinfni samarali boshqarish usullari. – Muallim.uz.
4. Sinfni boshqarish. – API.play.uz.
5. Umumiy pedagogika va sinf boshqaruviga oid ilmiy-uslubiy manbalar.